Utdanningsforbundet

Pensjon i offentleg sektor

Folketrygda, ny og gamal ordning i offentleg sektor.

Elin Haugsvær Gravdal
Eva Steinfeld

10.02 Lærdal og 11.02 Sogndal
Vestland

Plan for medlemsmøtet

1

Utdanningsforbundet om pensjon
Pensjonshistorie

2

Folketrygda

3

Offentleg tenestepensjon og AFP
Delte øktar

4

For dei fødd i 1962 og før
For dei fødd i 1963 og etter

01

Kva meiner Utdanningsforbundet om pensjon?

Frå Vi utdannar Noreg

2023-2027

"Pensjon

Pensjonsordningane må sikre det økonomiske grunnlaget for ein trygg og verdig alderdom for alle. Tenestepensjonsordningane må vere kollektive, solidariske, trygge, føreseielege og kjønnsnøytrale, og dei må vare livet ut. Der tenestepensjonsordninga og AFP ikkje er lovfesta, skal ordninga vere ein del av tariffavtalen."

Utdanningsforbundet sin politikk

1 Trygg og kollektiv

2 Livslang

3 Forutsigbar

4 Like god for kvinner som for menn

Ting du bør vite om pensjon (youtube.com)

Pensjonshistorie

Utviklinga av den norske velferdsstaten

Innføring av Folketrygda 1. januar 1967.
Staten si ordning for å spare til pensjon for deg som er innbyggar i Noreg — NAV.

2002 — start pensjonsreform
2007 — krav om tenestepensjon for alle verksemder, minmum 2%
2011 — ny Folketrygd
2020 — ny tenestepensjon i offentleg sektor innført
2025 — endringar i Folketrygda
2025 — ny AFP i offentleg sektor for medlemmer født 1963 og etter

Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek

Pensjon er:

- Alderspensjon frå folketrygda (NAV)
- Pensjon frå arbeidsgivarar, både tenestepensjon og AFP
- Eventuell eiga sparing

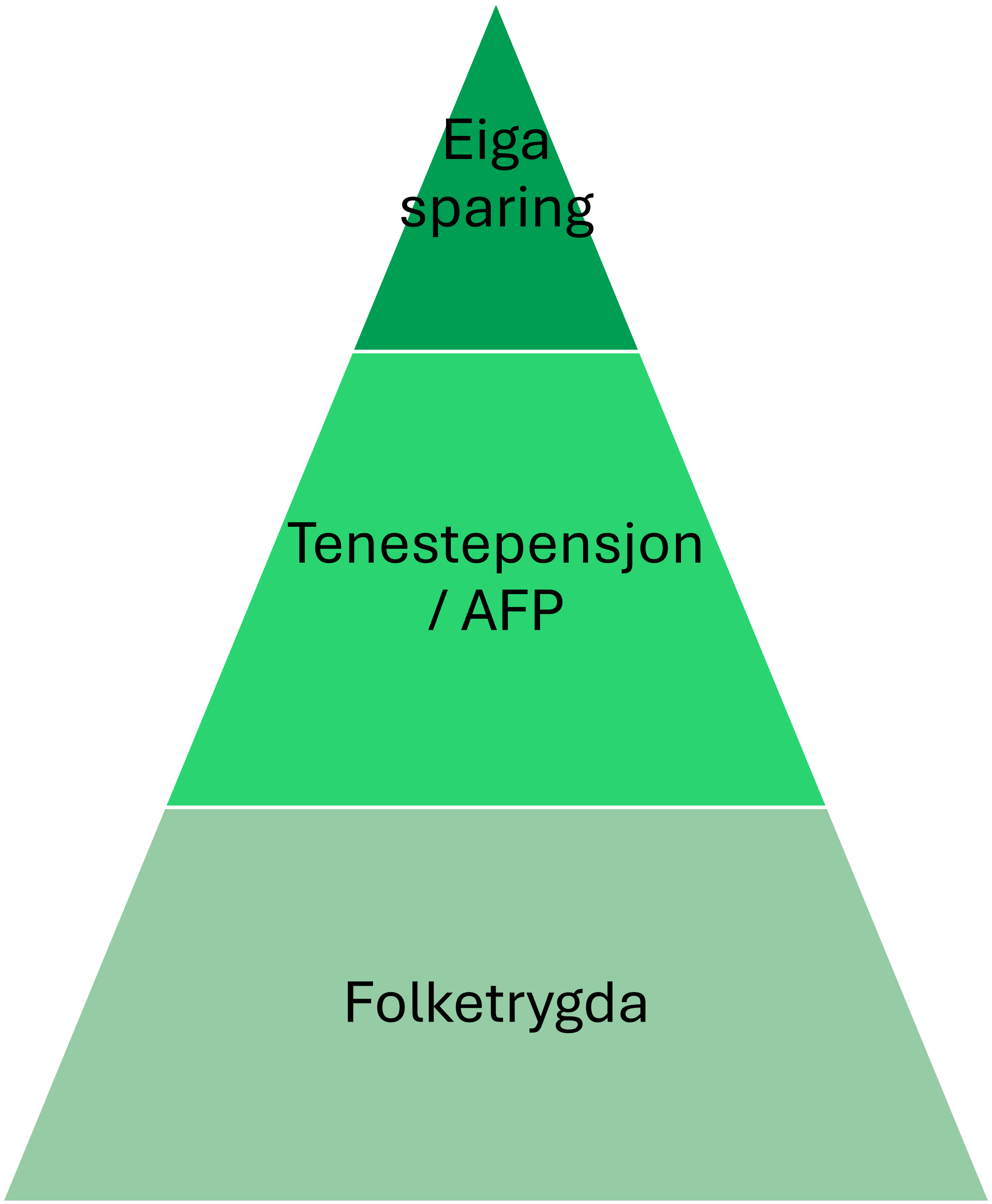

Pensjonsreform

Eldre befolkning — færre arbeidstakarar

Eit ønske om at arbeidstakarane skal stå lenger i arbeid

Eit skifte i tankegang rundt pensjon. Frå ei kollektiv sikring → til ein «eiga» pengebehaldning

Befolkninga i Noreg

1970

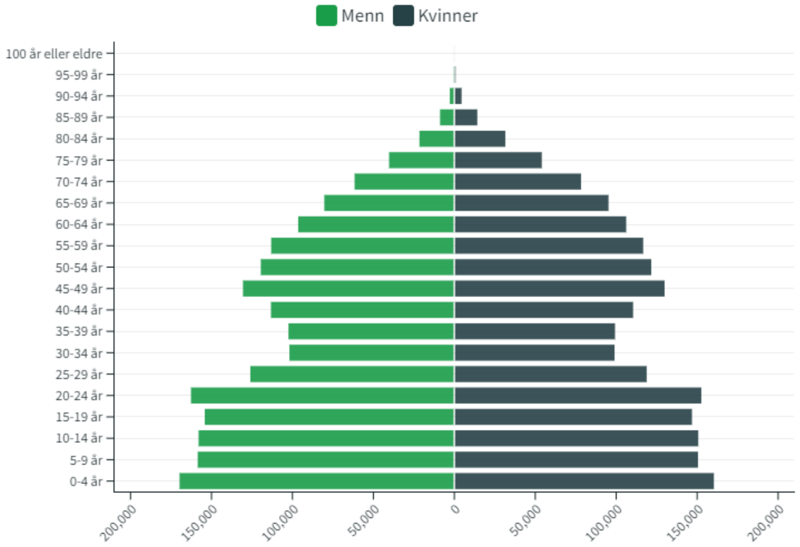

2022

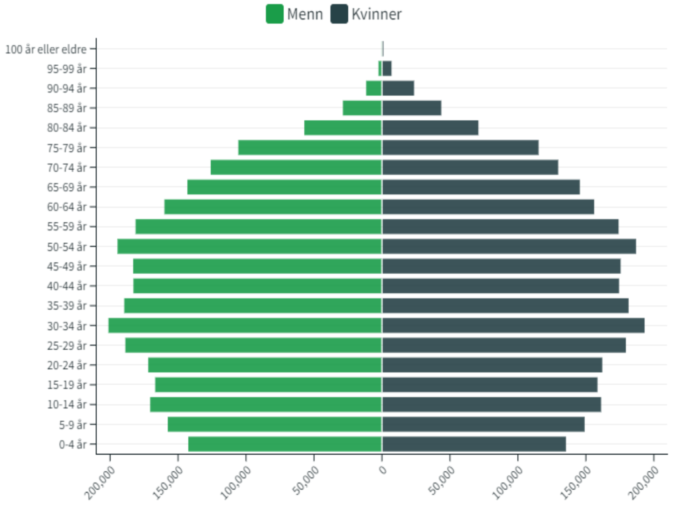

2050

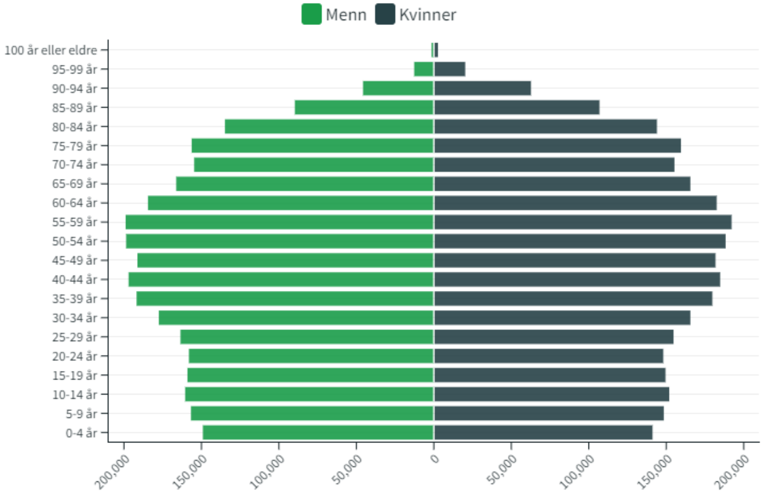

SSB - befolkningstatistikk

Folketrygda

02

Folketrygda

mellom anna;

dagpengar

sjukepengar

AAP

uføretrygd

yrkesskade

foreldrepengar

✓ **alderspensjon**

Alderspensjon og tenestepensjon

1. Alle som bur eller jobbar i Noreg er medlem av folketrygda

2. Størstedelen av vår pensjon - folketrygda

3. I tillegg til folketrygda — tenestepensjon

Nytt — 2024 Pensjonsforliket

- Aldersgrensene aukast
- Aldersgrensene for andre inntektssikringar i folketrygda aukast
- Endring av opptening for uføre
- Endra regulering av minsteytingar
- Slitartillegg

Normert pensjonsalder

Aldersgrensa for når ein kan ta ut pensjon aukast gradvis. Ein kan sjå den normerte pensjonsalderen som alderen dei fleste arbeidsføre bør jobbe til. Ved denne alderen har du rett til å ta ut alderspensjon, og denne alderen tilsvarer dagens 67 år.

Nedre aldersgrense på 62 år aukast i takt med normert pensjonsalder.

Kvart årskull må jobbe ein til to månader lenger enn førre årskull.

Førebels prognose:

1963 — 67 år

1970 — 67 år 7 mnd

1975 — 67 år 11 mnd

G — grunnbeløpet i Folketrygda

1 Grunnlag for å berekne trygd og pensjon

2 G-regulering betyr %vis auke av grunnbeløpet frå eit år til eit anna.

3 Blir vedteke av Stortinget etter trygdeoppgjeret

4 G per 1.mai 2024:

124028

Trygdeoppgjeret — auke i pensjon kvart år

Pensjon under utbetaling blir regulert med gjennomsnitt av pris- og lønsvekst

Pensjon under opptening blir regulert med lønsvekst

Årlig inntekt - årlig opptjening

Pensjonsgivende inntekt:
18,1% av opp til 7,1 G*

Uføretrygd:
18,1% av tidligere inntektsnivå opp til 7,1 G*

Dagpenger:
18,1% av opp til 7,1 G*

Omsorgsarbeid:
18,1% av 4,5 G**

Verneplikt:
18,1% av 2,5 G***

* 7,1 G p.t. 880 598,-
** 4,5 G p.t. 558 126,-
*** 2,5 G p.t. 310 070,-

Født t.o.m. 1996: Alle år fra fylte 17 år
Født f.o.m. 1997: Alle år fra fylte 13 år

Pensjonsbehaldning og alleårsregelen

Pensjonsbehaldning

Berekna ut frå inntekt og dei utbetalingane som er omtala i førre bilde

Alleårsregelen

Alt teller frå fyrste krone

Levealdersjustering

Levealderen auker og pensjonen skal fordelast på fleire år.

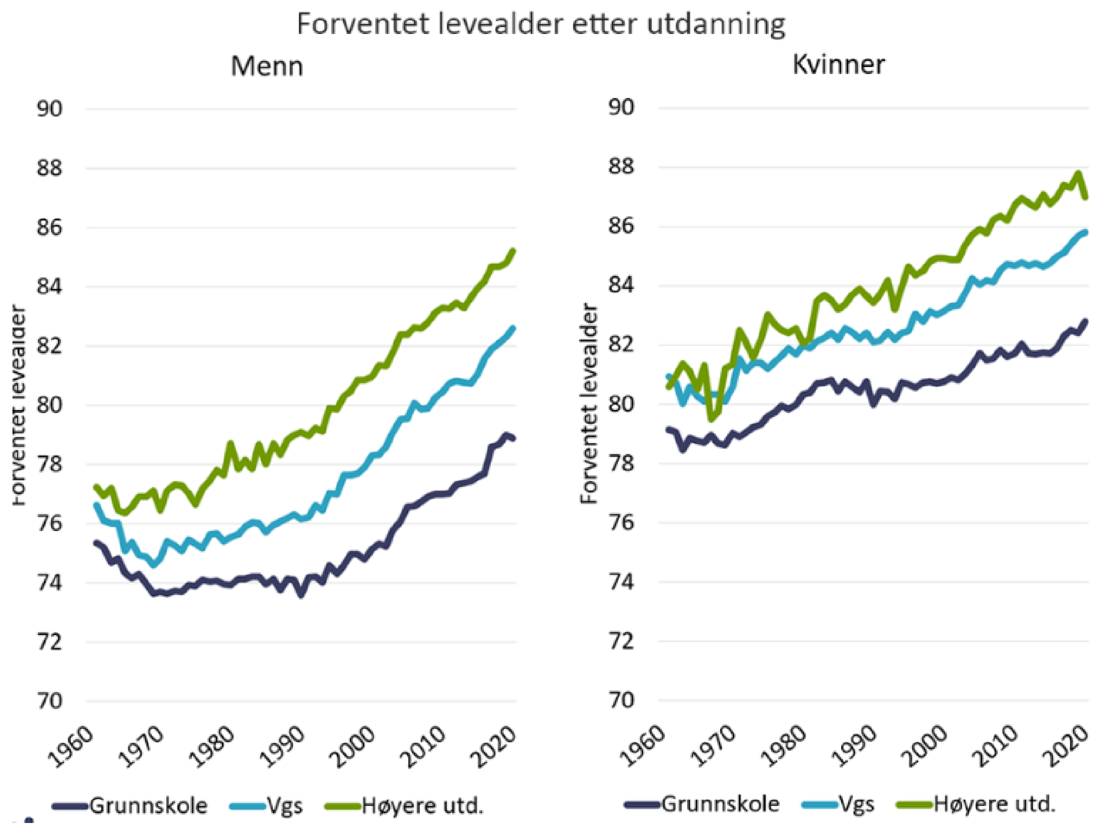

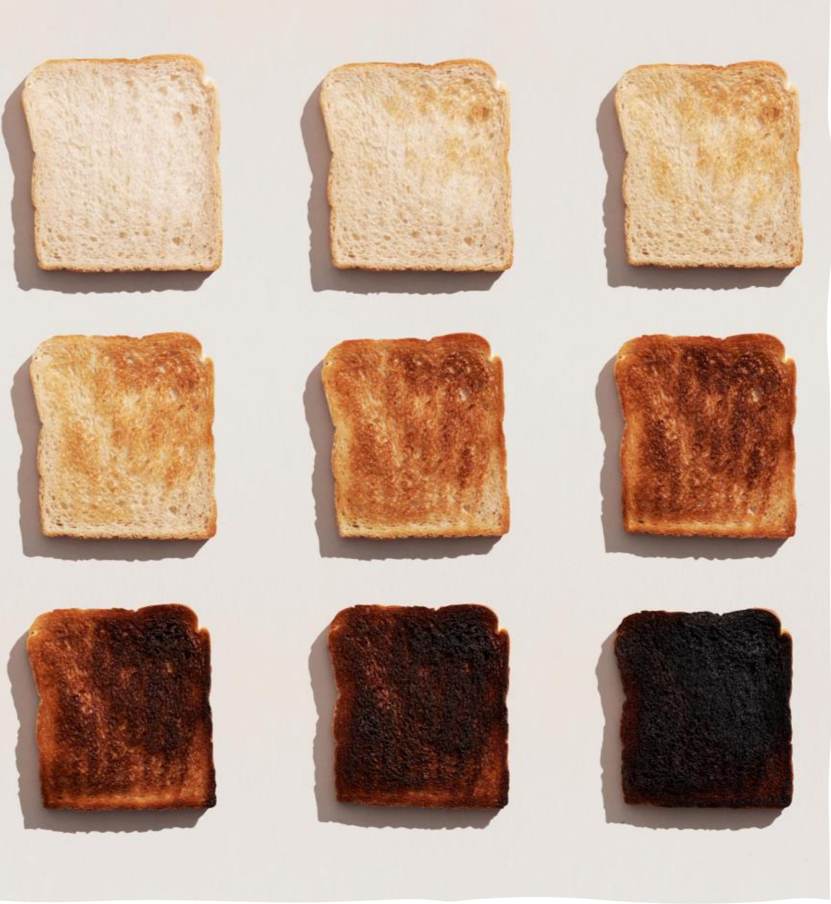

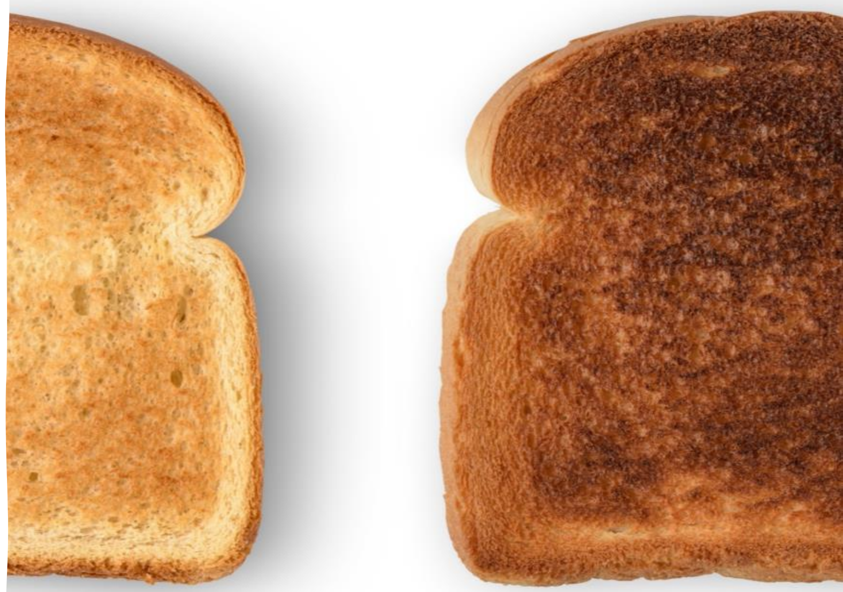

Pensjon som syltetøy

Fleire år med pensjon — mindre pengar kvart år.

Men NB: Pensjonen er uansett livsvarig!

Fleksibelt uttak

Kombinere arbeid og pensjon

Ta ut ein del av alderspensjonen

Ta ut alderspensjon frå «62» år

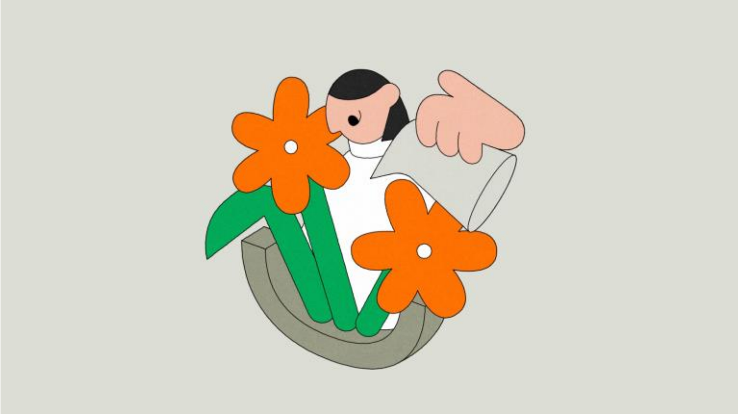

Folketrygda kort samanfatta

- **Alleårsregel - alle år i jobb fram til 75 år gir pensjon.**
  (Overgangsordningar frå 1954 — 1963- kullet)

- **Du vel når du vil ta ut pensjon** frå *«62»* — 75 år
  (jo seinare uttak, jo høgare pensjon)
- **Fleksibelt uttak. Jobb så mykje du vil** når du tek ut pensjon. (uttaksgrad mellom 20% og 100%)
- **Levealdersjustering**
- **Livsvarig utbetaling.**

Folketrygda utgjer den største delen av din pensjon!

Uføretrygd

Varig nedsatt inntektsevne på grunn av sjukdom eller skade

Må ha vore medlem av folketrygda dei siste 5 åra før du blei sjuk

Inntektsevnen må vere varig nedsatt med minst 50%

Unntak: skyldast det yrkesskade; varig nedsatt med minst 30%

Mottar du arbeidsavklaringspengar; varig nedsatt med minst 40%

Uførepensjon frå tenestepensjonsordninga

Du kan ha rett til uførepensjon:

- Sjukdom har ført til at du har minst 20 prosent lågare inntekt enn tidlegare.
- Du er minst 50 prosent sjukmeldt og har søkt om arbeidsavklaringspengar (AAP) eller uføretrygd frå NAV.

Slik beregnes uførepensjon - Statens pensjonskasse

Det du trenger å vite om uførepensjon - KLP.no

Uføreforsikring sikrer inntekten for alle i bedriften - Storebrand

Delvis ufør?
Dette må du vite...

Kva skjer om uføregraden aukar? (uførefella)
Viss du ikkje har fått AAP (arbeidsavklaringspenger) eller uføretrygd frå NAV blir AAP og/eller uføretrygda kun rekna ut frå den pensjonsgivande inntekten.
NAV nyttar snittet av dei 3 beste av dei 5 siste åra for å berekne uføretrygd.

Døme uførefella:

Du er 40% ufør i 5 år før du blir 100% ufør. NAV bruker da snittet av lønnen din i reststillingen på 60% som grunnlag når de skal beregne uføretrygd.

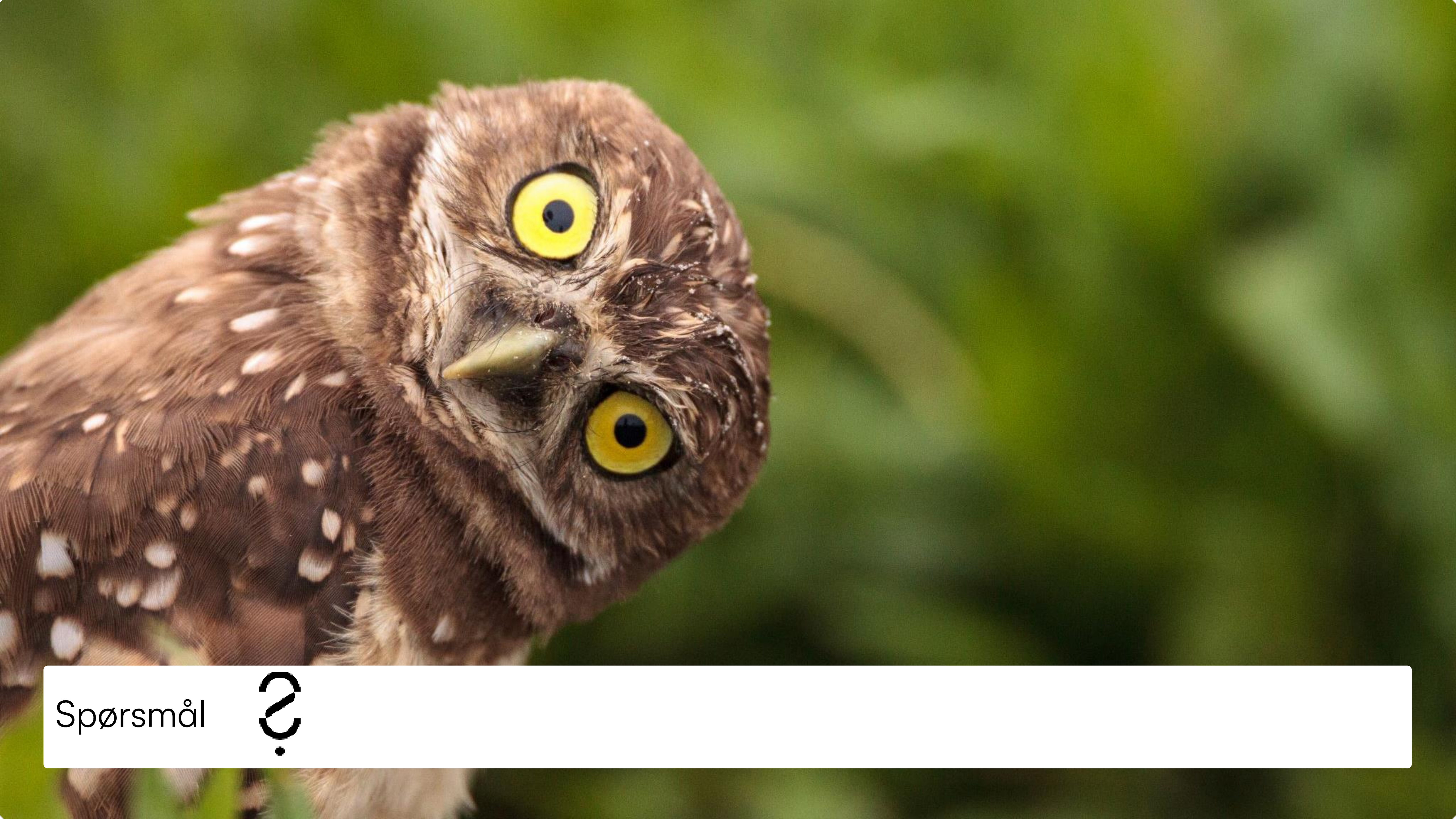

Spørsmål

03

Tenestepensjon

Fødd 1962 og før

Bruttoordning

Korleis få oversikt over kva ein får i pensjon?

- For detaljer om private pensjonsrettigheter.
- Logg på hos Norsk Pensjon (www.norskpensjon.no) og din bank eller forsikringsselskap hvor du har dine eventuelle privat pensjonsavtaler.
- Du får oversikten over dine pensjonsrettigheter og prognoser for fremtidig alderspensjon ved å logge på "Din pensjon" hos NAV. Gå til www.nav.no/dinpensjon
- For detaljer om tjenestepensjon fra staten (inkl. Lærere/undervisningspersonell), logg på Statens pensjonskasse (www.spk.no).
- For detaljer om kommunal tjenestepensjon, logg på hos din kommunes pensjonsleverandør. Dette vil enten være KLP Pensjon for deg som er offentlig ansatt - KLP - KLP.no eller Om offentlig tjenestepensjon — Storebrand **eller** Alderspensjon - Bergen kommunale pensjonskasse

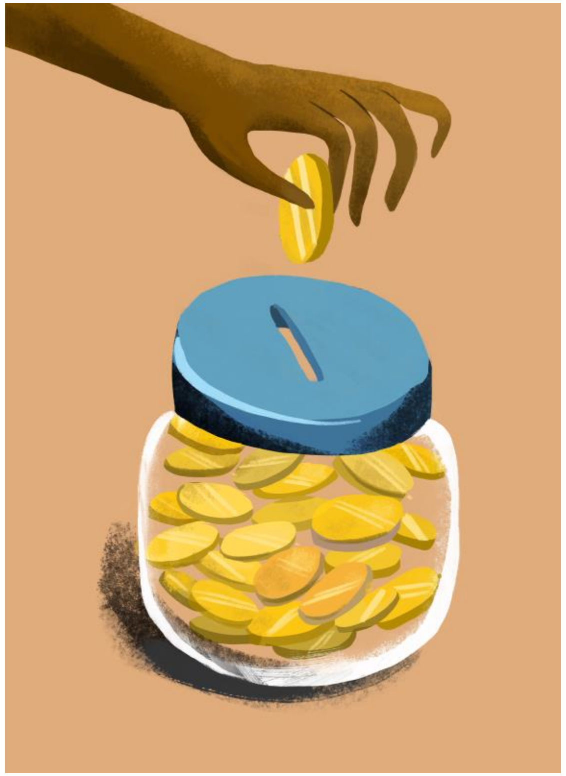

Brutto alderspensjon

Pensjonsgrunnlag

×

Tjenestetid

×

Pensjonsgrad

×

66% - nedtrapping til 62%

×

Levealdersjustering

=

Brutto

SPK

- Før samordning og individuell garanti
- Tillegg på 10% av bruttopensjon om du forsørger barn under 18 år

Figur 1: Samlet pensjon etter levealdersjustering inklusive garantitillegg for årskullene 1958-1962, se tabell 1

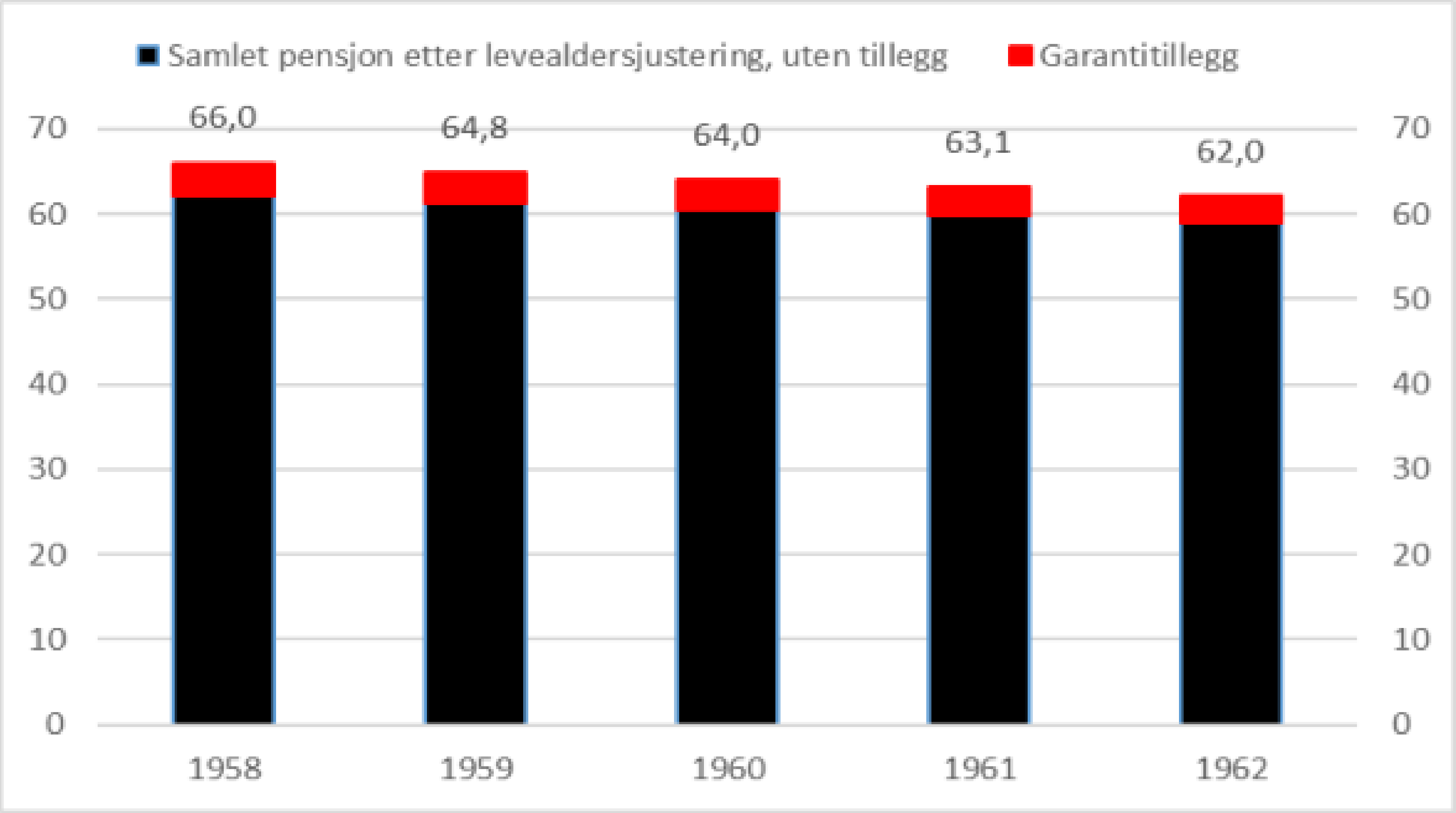

Kilde: ASD

Individuell garanti — overgangsordning

- Årskulla til og med 1958 er garantert 66% av pensjonsgrunnlaget
- Delvis vidareføring av individuell garanti for årskulla 1959 — 1962. Gradvis nedtrapping.
- Føreset 30 års oppteningstid
- Føreset samtidig uttak av alderspensjon i folketrygda og tenestepensjonsleverandøren (SPK, KLP, Storebrand...) frå fylte 67 år.

Stillingsstorleik

- Kor mykje heiltid og deltid du har jobba i yrkeskarrieren din, avgjer storleiken på pensjonsgrunnlaget ditt når du går av med pensjon.

Eks:

Født 1958, lønn 500 000.

Opptening 30 år:
500 000 x 66 x 100% x 30/30 = 330 000

Opptening 25 år:
500 000 x 66% x 100% x 25/30 = 275 000

Avtalefestet pensjon (AFP) = pensjon før alderspensjon

- AFP er ein tariffesta avtale, og er i det offentlege eit alternativ for dei som ønskjer å trappe ned eller avslutte det yrkesaktive livet sitt mellom 62 og 67 år.

- Ein kan kombinere AFP og inntekt, men ikkje fritt.

- Ein kan ikkje kombinere AFP og alderspensjon frå folketrygda.

- AFP gir ikkje opptening til tenestepensjon

Toleransebeløp og etteroppgjer

- Det blir tolerert eit avvik mellom oppgitt forventa inntekt og faktisk inntekt på inntil kroner 0,26G = 32 247kr

- Etteroppgjer skjer dersom avviket mellom oppgitt forventa inntekt og faktisk inntekt er meir enn kroner 0,26G

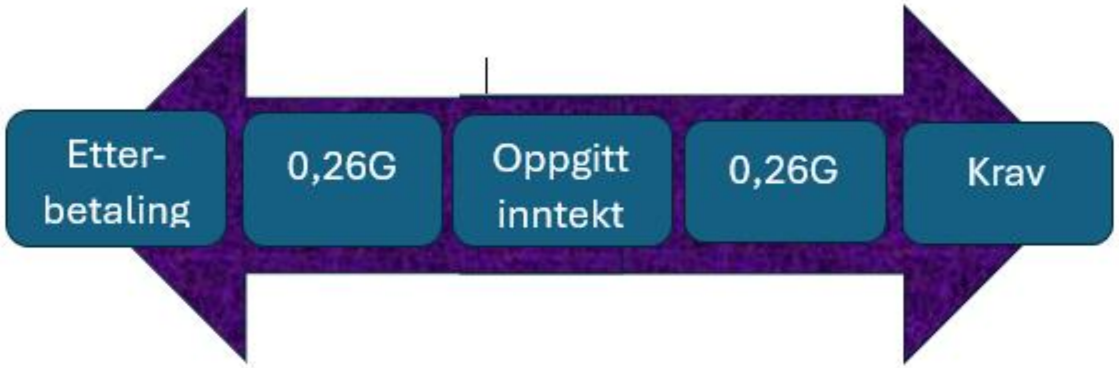

<u>Selvstendig ansvar for melding av inntekt!!!</u>

Vilkår for AFP

- Det må liggja føre tariffavtale om AFP
- I lønna arbeid på pensjoneringstidspunktet
- 10 poengår i folketrygda, eller 10 års medlemskap i SPK eller anna offentleg pensjonsordning etter fylte 50 år
- Gjennomsnittleg inntekt på minst 2 G dei 10 beste åra frå 1967 til året før pensjonering (gjeld ikkje etter 65 år)
- Inntekt på minst 1 G årsinntekt året før uttak av pensjon
- Inntekt på minst 1 G til årsinntekt i uttaksåret

Vilkår delvis/gradert AFP

- Uttak av delvis AFP skjer etter arbeidsgivars samtykke
- Ved delvis AFP må ein

  Fråtre minimum 10 % av ein 100 % stilling og

  Reststilling må vera minst 60 % av ein 100 % stilling

- Gjeld også deltidstilsette
- Ved delvis uførepensjon kan AFP takast ut for resterande del av stillinga
- AFP-grada blir bestemt av forholdet mellom tidlegare inntekt og forventa inntekt

Tidslinje

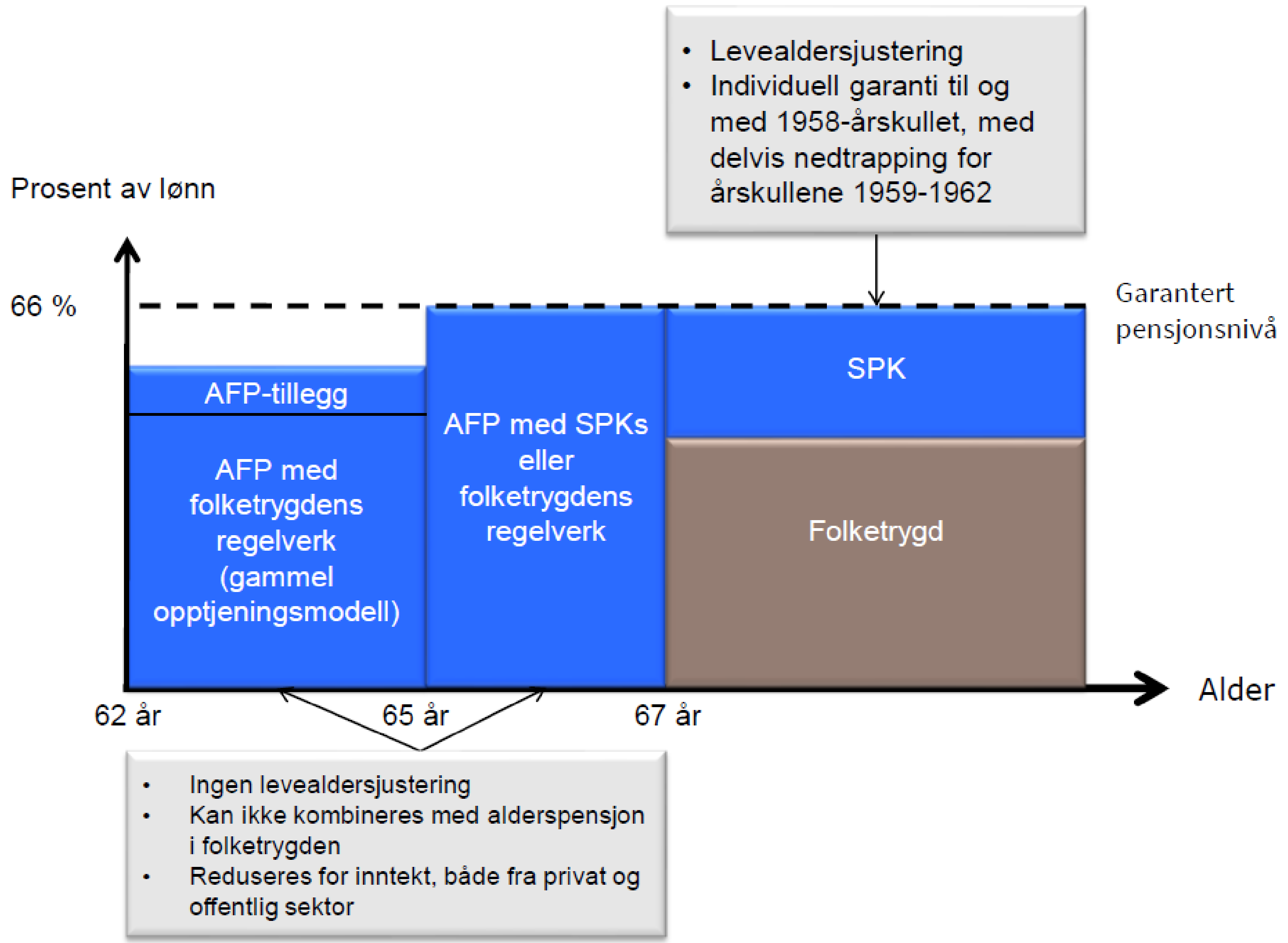

• Levealdersjustering
• Individuell garanti til og med 1958-årskullet, med delvis nedtrapping for årskullene 1959-1962
Prosent av lønn
66 %
Garantert pensjonsnivå
AFP-tillegg
AFP med folketrygdens regelverk (gammel opptjeningsmodell)
AFP med SPKs eller folketrygdens regelverk
SPK
Folketrygd
Alder
62 år
65 år
67 år
• Ingen levealdersjustering
• Kan ikke kombineres med alderspensjon i folketrygden
• Reduseres for inntekt, både fra privat og offentlig sektor

Særaldersgrense - kroppsøvingslærarar

- Nokre stillingar har lågare aldersgrense enn 70 år. Det kallar vi særaldersgrense. Kroppsøvingslærarar har ei aldersgrense på 65 år.
- Dersom du går til ny stilling med lågare aldersgrense, må du ha minst tre år med opptening i den nye stillinga før du får rett til alderspensjon frå den nye, lågare aldersgrensa.
- Dersom du har stilling som har lågare aldersgrense enn 70 år, kan du få pensjon inntil tre år før aldersgrensa dersom summen av alderen din og oppteningstida er minst 85 år.
- OBS! Nye regler for de født etter 1963!

Kva viss….

……du ikkje ønskjer å ta ut alderspensjon samtidig i tenestepensjonen (SPK, KLP, Storebrand osv) og folketrygda når du fyller 67 år

…..du ønsker å jobbe etter fylte 67 år

Samordning for årskulla 1954-1962

- Effekten av «samordningsfella» reduserast etter vedtak av Kongen i statsråd 12.april
- Levealdersjusterar etter to regelverk, deler av pensjonen etter gamal ordning og deler av pensjonen etter ny ordning.
- Bremser effekten av levealdersjustering

Skal løne seg for fleire å jobbe lenger - Statens pensjonskasse

Overføringsavtalen

Har du vore medlem av fleire offentlege tenestepensjonsordningar, vil den norske overføringsavtalen sikre at dei ulike periodane blir slått saman.

Permisjonsavtalen

Kode	Årsak til permisjon	Medregnes inntil
1 a	Militærtjeneste, sivilforsvarstjeneste, siviltjeneste og polititjeneste	3 år
1 b	Sykdom i familien	3 år
1 c	Permisjon på grunn av streik	3 år
2 a	Omsorgspermisjon for barn, jf fellesbestemmelsene § 20 nr. 6	4 år
2 b	Studiepermisjon, jf fellesbestemmelsene § 6 nr. 5	4 år
2 c	Ved flytting på grunn av ektefelle, registrert partner eller samboers beordringsplikt	4 år
2 d	Utenlandslektor	4 år
3 a	Arbeid for internasjonale organisasjoner i utlandet	5 år
4 a	1. Ansettelse i tjenestemansorganisjon 2. Verv i tjenestemansorganisasjon	4 år Vervets varighet
4 b	Utførelse av kommunale og fylkeskommunale verv	Vervets varighet
4 c	Verv som domsmann/meddommer	Vervets varighet
5	SPK kan etter søknad forlenge medregningsperioden etter pkt. 3	
6 a	Fødsel/adopsjon	3 år per barn
6 b	Andre permisjoner godkjent av departementet	Ubegrenset

Frivillig medlemskap under permisjon. SGS 2020 § 2-9

Et medlem har rett til å betale premie til TPO i inntil 2 år under permisjon utan lønn eller med delvis løn for å få tida medrekna som pensjonsgivande.

KS pensjonsordningar

Korleis søkje?

AFP

Avtal pensjonsdato med arbeidsgivar. Dersom du ønsker å fortsetje i delvis stilling, må du òg avtale stillingsstorleik.

Arbeidsgivaren din må deretter senda melding om pensjon til tenestepensjonsleverandøren seinast to månader før den månaden pensjonen skal starta.

Deretter må du fylla ut opplysningsskjema om AFP som ligg på www.nav.no. Send skjemaet til NAV seinast to månader før den månaden pensjonen skal starta.

Alderspensjon

Avtal pensjonsdato
med arbeidsgivar. Dersom du ønsker
å fortsetje i delvis stilling, må du
òg avtale stillingsstorleik.

Arbeidsgivaren din må
deretter senda melding om pensjon til
tenestepensjonsleverandøren
seinast to månader før
den månaden pensjonen skal starta.

Du må søkje alderspensjon hos NAV circa tre
månader før den månaden pensjonen skal
starte

Alderspensjon og inntekt

Inntekt frå offentleg sektor påverkar pensjonen.

Inntekt frå privat sektor påverkar ikkje pensjonen.

Pensjonistlønn påverkar ikkje pensjonen:

- Timesats: kr. 258.- per time.
- Undervisningspersonell eigne reglar:
    - 258 kroner per time x 1 400/årsramma i faget

Alderspensjon og inntekt

gjeld både alderspensjon og

særalderspensjon

Inntekt frå «privat sektor» påverkar ikkje pensjon

Pensjonistløn påverkar ikkje pensjon

Stilling som gjev rett til medlemsskap i offentleg pensjonsordning gjev reduksjon i alderspensjon

Når er det lurt å ta ut pensjon?

«Sikringsbestemmelse»

gjeld berre SPK

Medlemmer av SPK

Regelen skal sikre at du ikkje taper på å ta ut pensjonen etter reguleringsdato for pensjonar.

Skatt på pensjon

Skattekort for pensjonister - Skatteetaten

Skatteetaten

Pensjonering om sommeren

Nyttige lenker

1

Pensjon - Utdanningsforbundet

2

Pensjon - nav.no

Norsk Pensjon - Sjekk din pensjon

3

SPK.no - Statens pensjonskasse

KLP - Kommune- og Helse-Norges eget pensjonsselskap

Hjem - Bergen kommunale pensjonskasse

Offentlig tjenestepensjon - et verdifullt gode - Storebrand

4

SPK.no - Statens pensjonskasse

KLP - Kommune- og Helse-Norges eget pensjonsselskap

Hjem - Bergen kommunale pensjonskasse

Offentlig tjenestepensjon - et verdifullt gode - Storebrand

SPK STATENS PENSJONSKASSE

klp

bkp

storebrand

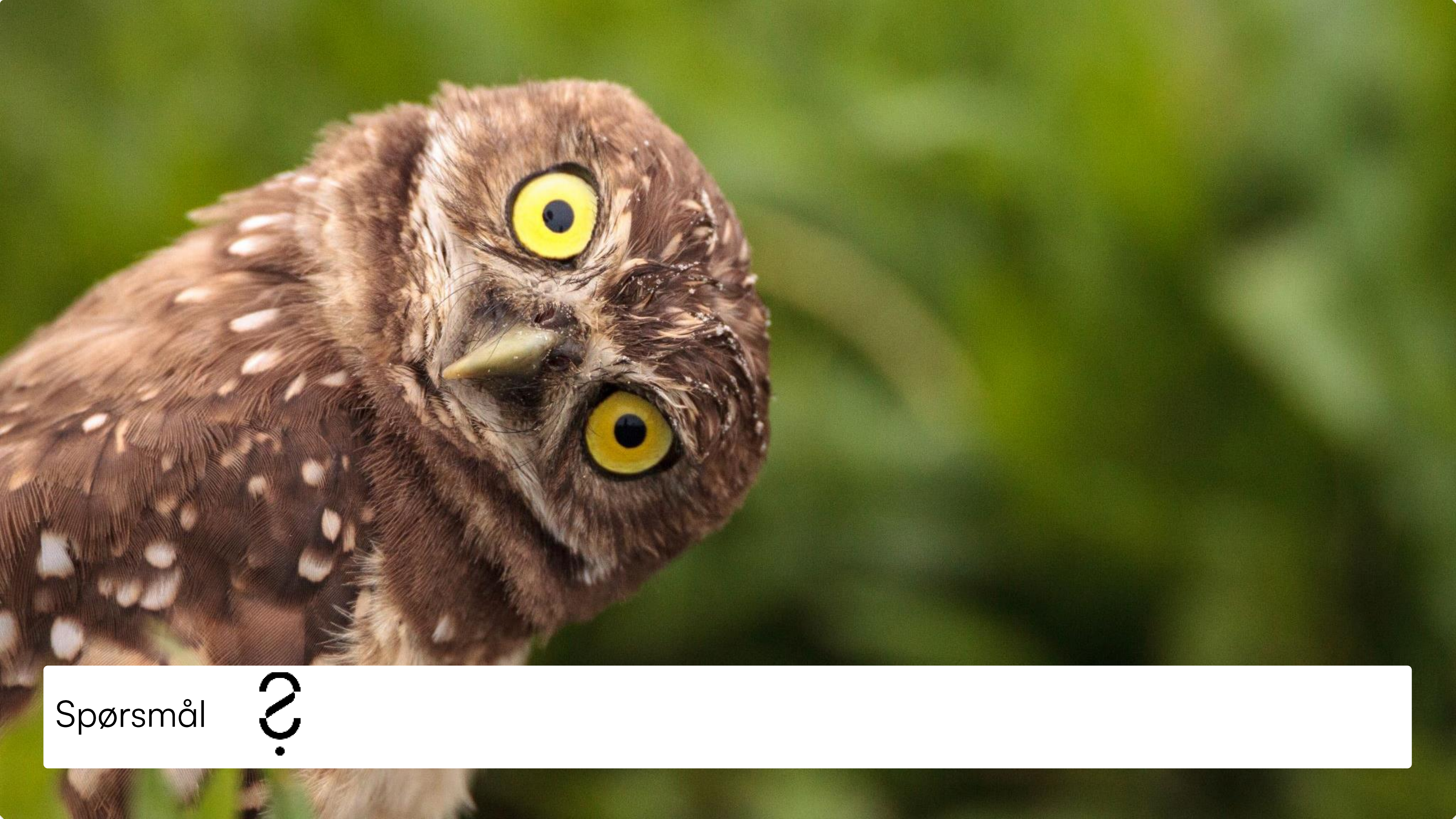

Spørsmål

04

Tenestepensjon

Fødd frå 1963

ny ordning frå 2020

Pensjonstrekanten

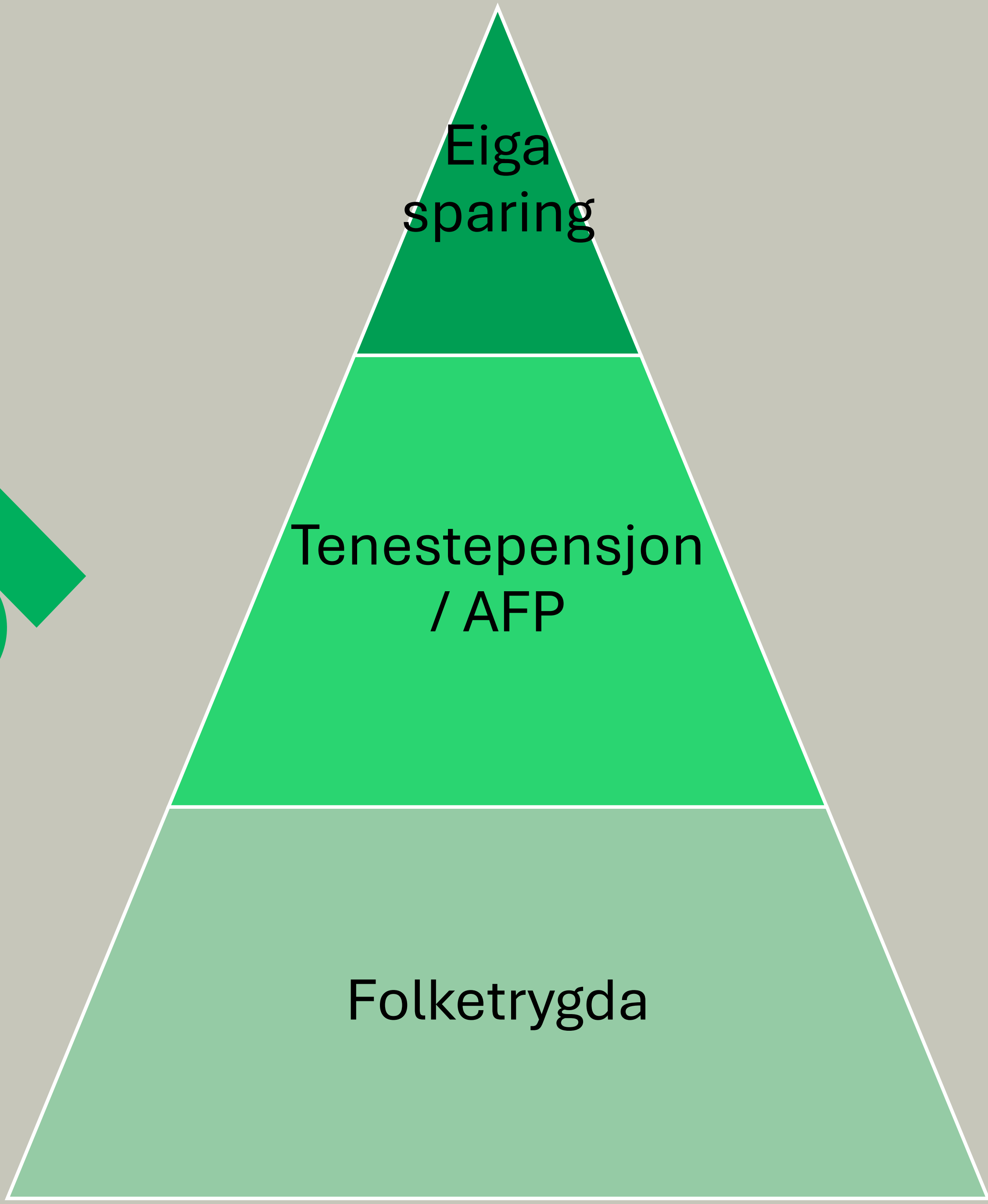

Pensjonsbehaldning

Folketrygd

Tenestepensjon

AFP — avtalefesta pensjon

Ny offentleg tenestepensjon

1 Opptening **alle år** i offentleg teneste fram til 75 år

2 **Fleksibel:** Du vel når du vil ta ut pensjon «62» — 75 år

3 Du kan **fritt kombinere** inntekt og pensjon

4 **Påslagsmodell**

Tenestepensjon

5,7 % av lønna

18,1 % av inntekt mellom 7,1 G og 12 G

Alderspensjon SPK - uttak

Alderspensjon opptjent før 2020
62 år
Samtidig med folketrygd
100%

Alderpensjon frå SPK opptjent frå 2020
62 år
20, 40, 50, 60, 80, 100%
Kan aukas ein gong i året
Kan bli sett på pause

Livsvarig AFP

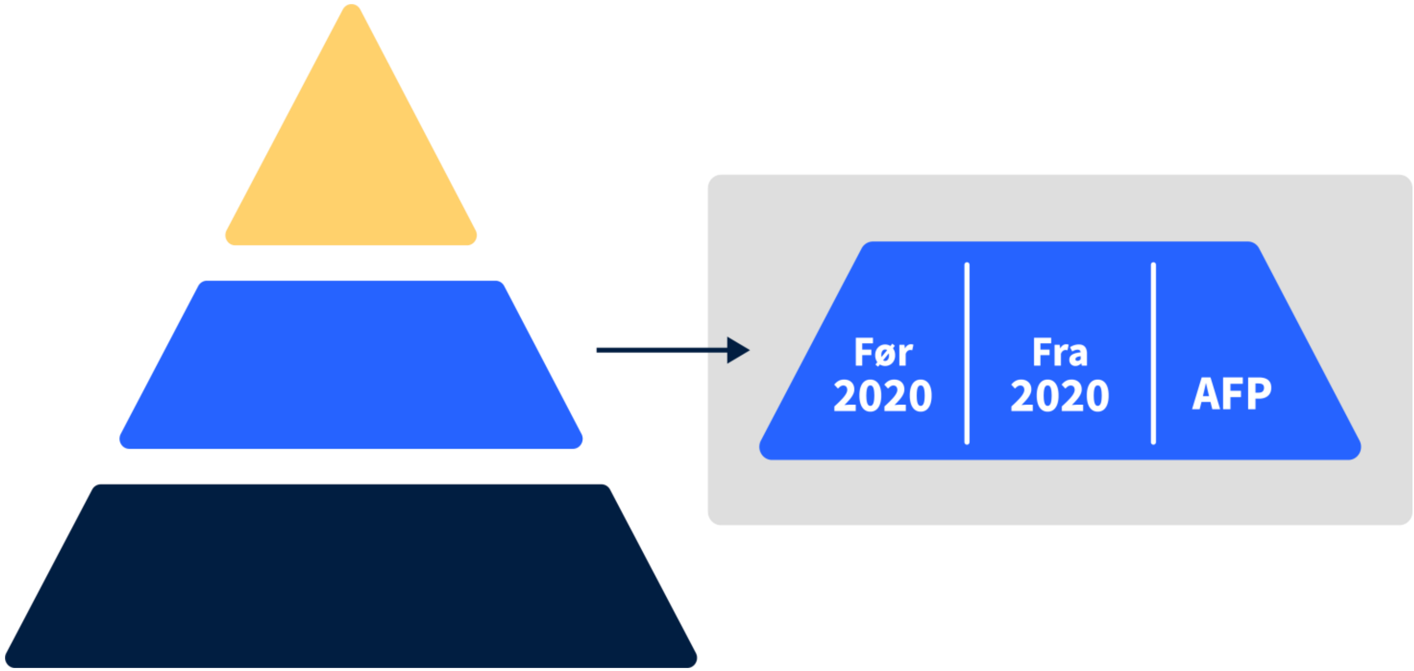

AFP — frå tidlegpensjon til livslang tilleggspensjon

Kan tas ut fleksibelt 62-70 år

Må ikkje kombinerast med uttak av alderspensjon, men kan tas ut separat

Offentleg sektor gjev medrekning frå AFP i privat sektor

AFP

- Opptening til og med 61 år
- Uttak mellom 62 -70 år (venter du vil utbetalinga auke)
- 4,21 % av all inntekt som er pensjonsgivande frå 13 til 61 år

- AFP er regulert opp med lønnsvekst kvart år
- Etter uttak blir AFP oppregulert med gjennomsnitt av løns- og prisvekst i samfunnet.

Ny offentlig AFP

Vilkår for AFP 62 års dagen

7 av dei siste 9 åra før 62 år i AFP bedrift

Stillinga må vere hovudarbeidsforholdet

Stillingsstorleik på minimun 20 %

Ingen pensjon eller anna yting dei 3 siste åra før 62 år

Vilkår for AFP ved uttak

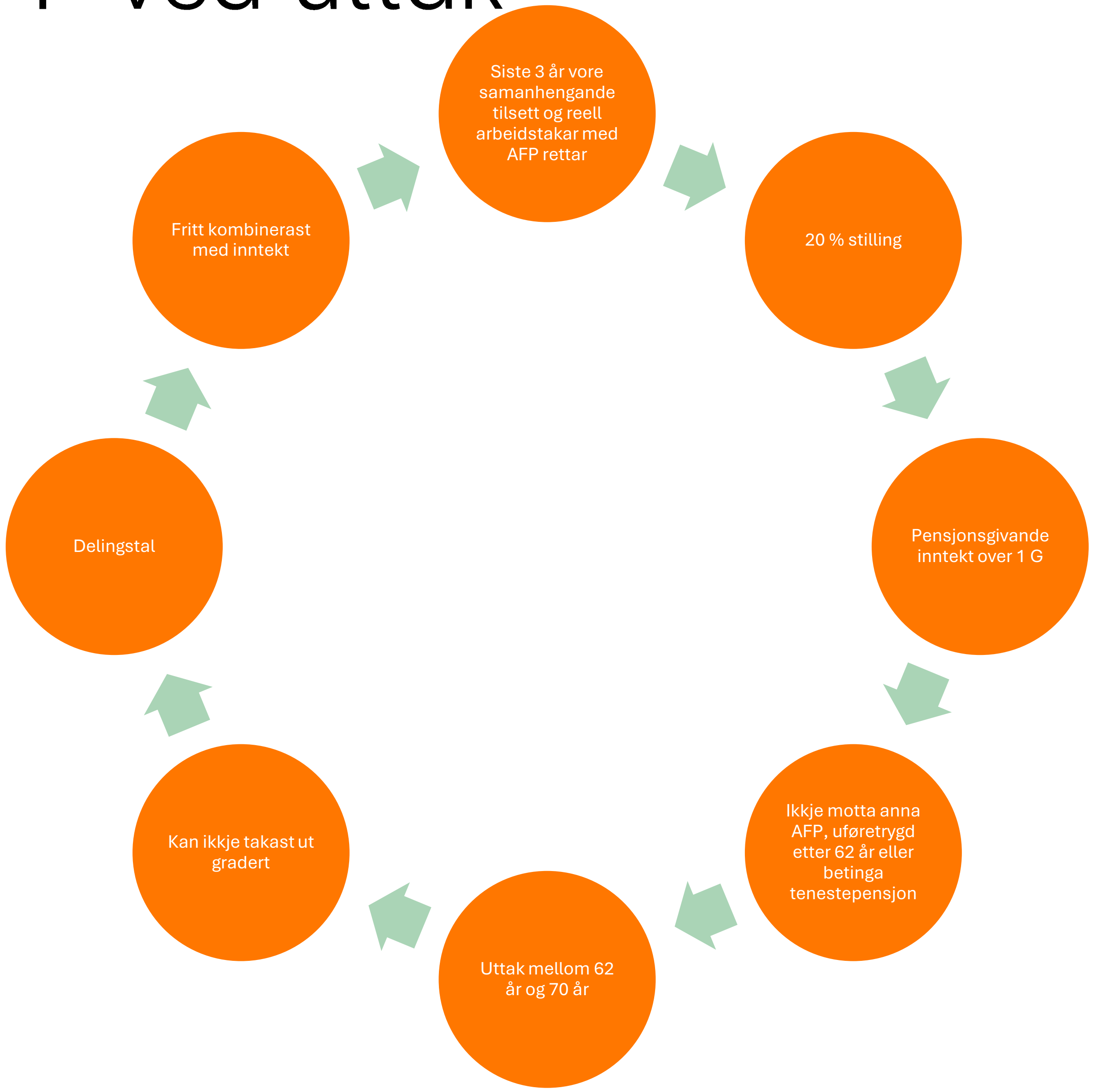

UTTAK

Betinga tenestepensjon

- Tillegg til alderspensjon for dei som ikkje fyller vilkåra for AFP

- Blir tent opp med 3,0 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 7,1 G

- Blir tent opp i år med medlemskap i ei offentleg tenestepensjonsordning fram til og med det året ein fyller 61år

- Betinga tenestepensjon skal kunna takast ut fleksibelt frå 62 til 70 år.

Aldersgrensene aukast — normert pensjonsalder

Aldersgrensene for andre inntektssikringar i folketrygda aukast

Endring av opptening for uføre

Endra regulering av minsteytingar

Slitartillegg

Pensjonsforliket ein gong til

Geir Røsvoll, leder i Utdanningsforbundet Arkivfoto: Thor Nielsen/UDF Trøndelag Vis mer

Krever slitertillegg for barnehageansatte

Utdanningsforbundet mener barnehageansatte må bli omfattet av slitertillegget som er en del av den nye pensjonsavtalen.

4 døme

Fødd 1963, 1973, 1983, 1993
Bjørn, Hilde, Kaja, Mats

Same føresetnad for opptening i alle døme

- I offentleg sektor frå 27 år
- Jamn inntekt t.d. adjunkt med tillegg
- Arbeider til 67 år, i 100 prosent stilling
- Alderspensjon i tenestepensjon frå 67 år
- Tar ut folketrygd frå 67 år
- Tar ut ny AFP frå 67 år

Samanlikning

Bjørn 1963

Alderspensjon:

Samla pensjon er

68 prosent av løna

han hadde då han

slutta i jobb.

Hilde 1973

Alderspensjon: Samla pensjon 62 prosent av lønna ho hadde da ho slutta i jobb.

Hilde må arbeide til ho er 68 år og 5 månader for å oppnå same pensjonsnivå som "Bjørn"

Arbeider Hilde til ho er 70 år: 75 prosent av sluttlønn

Kaja 1983

Alderspensjon: Samla pensjon ca. 58 prosent av lønna ho hadde da ho slutta i jobb.

Kaja må arbeide til ho er 69 år og 4 månader for å oppnå same pensjon som Bjørn.

Arbeider Kaja til ho er 70 år: 71% av sluttlønn

Mats 1993

- Alderspensjon: Samla pensjon er ca. 52 prosent av sluttlønn.
- **MATS må** arbeide til han er 70 år for å få same pensjon som Bjørn

Når bør eg ta ut pensjon?

Det vil alltid løne seg å arbeide...

Du kan arbeide så mykje du vil — med kva du vil — pensjonen blir ikkje redusert.

Å spare til pensjon?

Å eige eigen bustad

Betale ned gjeld

Argumenter for...

å ta ut pensjon tidlig

- Du vil betale ned på gjeld.
- Du har behov for egenkapital til å kjøpe «sentrumsnær leilighet, e.l.»
- Du ønsker egenkapital til å kjøpe hytte, bil, campingbil og så videre
- Du trenger å bygge opp en buffer før du går ned i inntekt
- Du ønsker å sikre ektefelle/samboer i tilfelle du faller fra
- Du vil gi forskudd på arv til familie
- Du vil investere pengene selv for å få bedre avkastning
- Du lider av sykdom og har kort tid igjen å leve
- Du vil utnytte ekstra skattefradrag på pensjonsinntekt

å vente med å ta ut pensjon

- Du har ikke behov for pengene før du slutter å jobbe
- Pensjon og lønn samtidig kan gi deg høy trinnskatt
- Du forventer å leve lenge
- Pensjonen reguleres automatisk opp så lenge du ikke har tatt den ut
- Tar du ut pensjonen senere, får du høyere årlig pensjon livet ut
- Du er «dårlig» med penger og det er fare for at du sløser bort pengene
- Du har sårbar økonomi og får høyere pensjon hvis du venter.
- Du kan få formuesskatt

Når er det smartest å ta ut pensjon og hva lønner seg? - Pensjonsbloggen

04

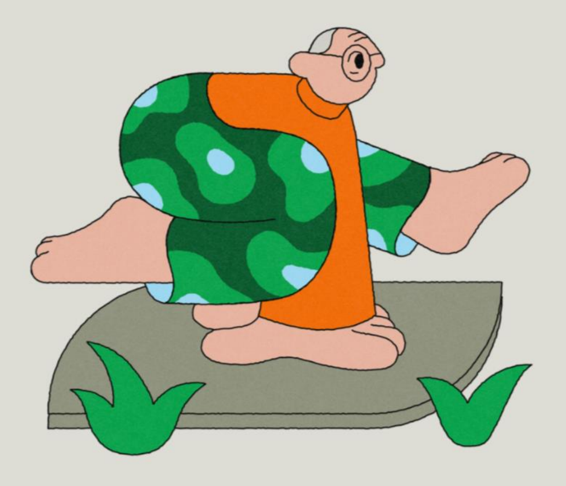

PASS PÅ VED

bytte av jobb
vidareutdanning
permisjon
jobbe deltid/redusert

gjeld
spare sjølv

HUSK at du alltid må søkje om uttak av pensjon

I og med at alle ordningane har fleksibelt uttak og at ein individuelt kan vurdere kva ein vil ta ut når må ein søkje uttak av alle dei ulike pensjonsordningane - folketrygda, tenestepensjon og AFP.

Folketrygda
Tenetepensjon
AFP

Nyttige lenker

1

Pensjon - Utdanningsforbundet

2

Pensjon - nav.no

Norsk Pensjon - Sjekk din pensjon

3

SPK.no - Statens pensjonskasse

KLP - Kommune- og Helse-Norges eget pensjonsselskap

Hjem - Bergen kommunale pensjonskasse

Offentlig tjenestepensjon - et verdifullt gode - Storebrand

4

SPK.no - Statens pensjonskasse

KLP - Kommune- og Helse-Norges eget pensjonsselskap

Hjem - Bergen kommunale pensjonskasse

Offentlig tjenestepensjon - et verdifullt gode - Storebrand

Myter om pensjon

Eg taper pensjon om eg arbeider etter fylte 67 år... NEI

Eg får 66 prosent av sluttlønn i pensjon... NEI

Eg får like god pensjon om eg går av når eg er 62... NEI

Eg får full opptening når eg har vært medlem i SPK i 30 år... NEI

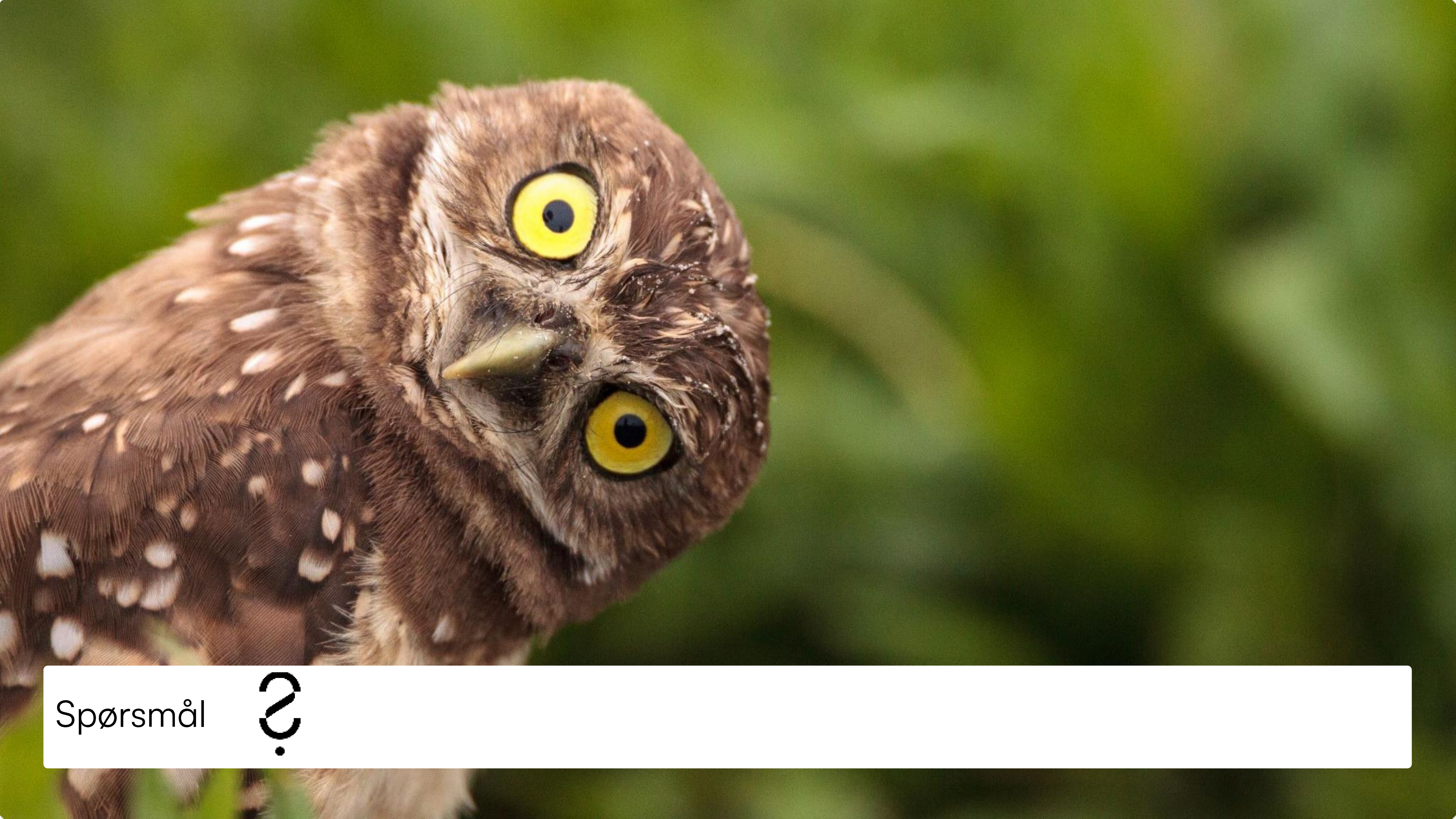

Spørsmål

www.utdanningsforbundet.no
post@utdanningsforbundet.no